

DEN EUROPEISKA GRANSKAPSPOLITIKEN

Den europeiska granskapspolitiken omfattar Algeriet, Armenien, Azerbajdzjan, Egypten, Georgien, Israel, Jordanien, Libanon, Libyen, Marocko, Moldavien, Palestina, Syrien, Tunisien, Ukraina och Vitryssland. Den syftar till att stärka välståndet, stabiliteten och säkerheten för alla. Politiken bygger på demokrati, rättsstatsprincipen och respekt för de mänskliga rättigheterna och är en bilateral politik mellan EU och varje partnerland med regionala samarbetsinitiativ: det östliga partnerskapet och unionen för Medelhavsområdet^[1].

RÄTTSLIG GRUND

- Artikel 8 i fördraget om Europeiska unionen.
- Avdelning V i fördraget om Europeiska unionen (yttre åtgärder).
- Artiklarna 206–207 (handel) och artiklarna 216–219 (internationella avtal) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

ALLMÄNNA MÅL

Genom den europeiska granskapspolitiken erbjuder EU sina grannar förmånliga förbindelser som bygger på ett ömsesidigt åtagande i fråga om gemensamma värden (demokrati och mänskliga rättigheter, rättsstatsprincipen, god samhällsstyrning, marknadsekonomi och hållbar utveckling). Granskapspolitiken omfattar politisk samordning och djupare ekonomisk integration, ökad rörlighet och kontakter mellan människor. Ambitionsnivån för förbindelserna är avhängig av i vilken utsträckning det finns gemensamma värden. Granskapspolitiken är skild från utvidgningsprocessen men detta avgör inte hur förbindelserna mellan EU och grannländerna kan komma att utvecklas i framtiden. 2011 såg EU över granskapspolitiken och stärkte, som en reaktion på utvecklingen i arabländerna, dess fokus på att främja en djupgående och hållbar demokrati samt ekonomisk utveckling för alla. Djupgående och hållbar demokrati omfattar i synnerhet fria och rättvisa val, insatser för att bekämpa korruption, rättsväsendets oberoende, demokratisk kontroll över de väpnade styrkorna samt yttrande-, mötes- och föreningsfrihet. EU betonade också den roll som det civila samhället spelar i processen och införde ”mer för mer”-principen, enligt vilken unionen utvecklar starkare partnerskap med de grannländer som gör större framsteg i riktning mot demokratiska reformer. I mars 2015 inledde

[1]För information om de bilaterala förbindelserna mellan EU och de östliga partnerländerna och partnerländerna i Medelhavsområdet, se faktabladerna om dessa ämnen ([5.5.5](#), [5.5.6](#) och [5.5.7](#)).

kommissionen och Europeiska utrikestjänsten en samrådsprocess för en ny översyn av grannskapspolitiken. Ett av syftena var att anpassa verktygen för politiken så att större hänsyn tas till partnerländernas specifika ambitioner. I detta sammanhang antog Europaparlamentet den 9 juli 2015 en resolution där man betonade behovet av en mer strategisk, fokuserad, flexibel och sammanhängande europeisk grannskapspolitik. Ett meddelande från Europeiska utrikestjänsten och kommissionen i linje med detta och baserat på resultaten från samrådsprocessen lades fram den 11 november 2015.

Den 18 maj 2017 offentliggjorde utrikestjänsten och kommissionen en [rapport om genomförandet av översynen av den europeiska grannskapspolitiken](#). I rapporten framhölls den strategi som EU visat i sitt samarbete med partnerländerna i den europeiska grannskapspolitiken, som präglas av mer flexibilitet och hänsyn och en mer effektiv resursanvändning. Den 27 mars 2019 antog parlamentet en [resolution om tiden efter den arabiska våren: Vägen framåt för Mellanöstern och Nordafrika](#), i vilken det erkände att demokratiska landvinningar har befästs i regionen, men uppmanade till ytterligare ekonomiska, demokratiska och sociala reformer.

INSTRUMENT

Grannskapspolitiken bygger på de rättsliga avtalen mellan EU och partnerländerna: partnerskaps- och samarbetsavtal, och, mer nyligen, associeringsavtal.

En viktig del av grannskapspolitiken är de bilaterala handlingsplaner och prioriteringar för partnerskapet som har utarbetats mellan EU och de flesta partnerländerna. Planerna omfattar politiska och ekonomiska reformprogram med kort- och medellångsiktiga prioriteringar (tre till fem år). Grannskapspolitikens handlingsplaner och prioriteringar för partnerskapet avspeglar EU:s och varje partners behov, intressen och möjligheter. De strävar efter att utveckla demokratiska, socialt rättvisa och inkluderande samhällen, främja ekonomisk integration och förbättra rörligheten för personer över gränserna.

EU ger ekonomiskt stöd för att grannskapspolitikens mål ska uppfyllas, och bedriver även politiskt och tekniskt samarbete i detta syfte. Finansieringen kommer främst från det europeiska grannskapsinstrumentet, med ett anslag för 2014–2020 på 15,4 miljarder euro. Även andra instrument och program används för att finansiera grannskapspolitiken, såsom faciliteten för det civila samhället. Kommissionen ger också ekonomiskt stöd i form av bidrag till partnerländerna, samtidigt som Europeiska investeringsbanken och Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling kompletterar stödet genom lån.

Utöver detta har även nya verktyg utvecklats inom grannskapspolitiken för att underlätta marknadstillträdet, särskilt genom att man förhandlat fram djupgående och omfattande frihandelsavtal, och verktyg för att öka rörligheten och migrationshanteringen. Partnerskap för att öka rörligheten och för att göra det lättare att få visum (viseringsliberalisering) har erbjudits och ingåtts med vissa partner, samtidigt som ett särskilt finansieringsinstrument – [instrumentet för partnerskap för rörlighet](#) – infördes år 2016. I den södra regionen finansieras ett antal regionala och bilaterala initiativ kring migration och rörlighet inom ramen för Nordafrikadelen av [EU:s förvaltningsfond för nödgärder i Afrika](#).

Grannskapspolitiken är utformad som en gemensam politisk verktygslåda, men den gör det också möjligt för EU att anpassa och differentiera sin politik beroende på varje partners specifika särdrag.

Som en del av diskussionerna om den kommande fleråriga budgetramen (FBR) för 2020–2027 håller man på att se över strukturen för och funktionen hos EU:s externa finansieringsinstrument, däribland det europeiska grannskapsinstrumentet. I detta sammanhang antog parlamentet den 18 april 2018 [ett betänkande om genomförandet av EU:s externa finansieringsinstrument](#), inbegripet halvtidsöversynen 2017 och den framtida strukturen efter 2020. När det gäller det europeiska grannskapsinstrumentet efterlystes större flexibilitet i betänkandet, ett bättre utnyttjande av principen ”mer för mer” och incitamentbaserade strategier samt en större samordning mellan regionala och bilaterala program.

Den 14 juni 2018 offentliggjorde kommissionen ett [förslag till Europaparlamentets och rådets förordning](#) om inrättande av instrumentet för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete. Förslaget syftar till att förenkla den befintliga finansieringsarkitekturen för EU:s yttre åtgärder för nästa fleråriga budgetram och att integrera flera finansiella instrument i det nya instrumentet för grannskaps- och utvecklingssamarbete samt internationellt samarbete, däribland det europeiska grannskapsinstrumentet. Parlamentet antog sin ståndpunkt den 27 mars 2019 vid [första behandlingen](#) av detta förslag och efterlyste ytterligare finansiering, en större roll i beslutsfattandet om underordnade politiska alternativ och ett tillfälligt upphävande av stödet vid kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

DEN REGIONALA DIMENSIONEN

A. Det östliga partnerskapet

Det östliga partnerskapet bildades för att ”uppgradera” EU:s förbindelser med de flesta av de östra grannländerna: Armenien, Azerbajdzjan, Vitryssland, Georgien, Moldavien och Ukraina. Det östliga partnerskapet godkändes 2008 och invigdes 2009, och det bygger på den europeiska grannskapspolitiken.

1. Mål

Huvudmålet för det östliga partnerskapet är att ”påskynda den politiska associeringen och fördjupa den ekonomiska integrationen” mellan EU och de östra grannländerna. Graden av integration och samarbete avspeglar varje partnerlands åtagande att hålla sig till europeiska värderingar, normer och strukturer samt dess framsteg. Syftet med det östliga partnerskapet är att främja demokrati och god samhällsstyrning, stärka energitryggheten, uppmuntra sektorsreformer (däribland miljöskydd), uppmuntra till kontakter mellan människor, stödja den ekonomiska och sociala utvecklingen samt erbjuda ytterligare medel för projekt som minskar de socioekonomiska skillnaderna och ökar stabiliteten^[2].

---

[2]För ytterligare information, se avsnittet om det östliga partnerskapet på [Europeiska utrikesjänsens webbplats](#).

2. Strukturer

Det östliga partnerskapets toppmöten hålls vartannat år, med deltagande av EU och partnerländernas stats- och regeringschefer samt företrädare för Europaparlamentet, kommissionen och utrikestjänsten.

Deltagarna vid det femte toppmötet inom det östliga partnerskapet, som hölls i Bryssel den 24 november 2017, diskuterade de framsteg som gjorts under de senaste två åren och såg fram emot att genomföra ett gemensamt arbetsdokument från avdelningarna^[3], vilket föreslog en mer fokuserad strategi för att uppnå resultat inom vart och ett av de fyra prioriterade områden som fastställts i den gemensamma förklaringen från toppmötet för det östliga partnerskapet i Riga den 22 maj 2015:

- ekonomisk utveckling och marknadsmöjligheter,
- stärkandet av institutionernas roll och god samhällsstyrning,
- konnektivitet, energieffektivitet, miljö och klimatförändringar,
- rörlighet och direkta personkontakter.

Inför toppmötet tillhandahöll parlamentets rekommendationer om det östliga partnerskapet, som antogs den 15 november 2017, ett ambitiöst och framåtblickande bidrag.

Det östliga partnerskapets multilaterala spår bygger på fyra tematiska plattformar: demokrati, goda styrelseformer och stabilitet, ekonomisk integration och konvergens med EU:s politik, energitrygghet samt kontakter mellan människor. Högre tjänstemän träffas minst två gånger per år och utrikesministrarna årligen. Plattformarnas arbete får ibland stöd genom sektorsinriktade ministermöten.

Flaggskeppsinitiativ har också lanserats. De omfattar ett program för integrerad gränsförvaltning, en finansieringsmekanism för små och medelstora företag, regionala elmarknader samt insatser för att förbättra energieffektiviteten, öka användningen av förnybara energikällor, främja god miljöförvaltning och förebygga, förbereda sig för och reagera på naturkatastrofer och katastrofer orsakade av människor.

Den parlamentariska församlingen Euronest^[4], som grundades 2011, är den parlamentariska delen av det östliga partnerskapet och ansvarar för samråd, kontroll och övervakning av partnerskapet. Dess huvudsakliga syfte är att sammanföra parlament i länderna inom det östliga partnerskapet och Europaparlamentet och att stärka kontakter mellan människor, främja medverkan av det civila samhället och delta i kulturell dialog på ett mer aktivt sätt. Den utgår från gemensamma intressen och ömsesidiga åtaganden samt principerna om differentiering, delat ansvar och gemensamt ansvarstagande. En av dess uppgifter är att granska EU:s stöd till länderna inom det östliga partnerskapet, och församlingen kan också utfärda rekommendationer till det östliga partnerskapets mellanstatliga strukturer för att främja en djupare politisk och ekonomisk integration mellan dessa länder och EU.

---

[3]Eastern Partnership – 20 Deliverables for 2020: Focusing on key priorities and tangible results.

[4]För ytterligare information om Euronest och dess verksamhet, se [Euronests webbplats](#).

Församlingen har hittills hållit sju ordinarie sammanträden, varav det senaste hölls i Bryssel den 25–27 juni 2018. Euronest består av 60 ledamöter från Europaparlamentet och 10 ledamöter från varje partnerlands parlament. Eftersom Europaparlamentet inte erkänner Vitrysslands nationalförsamling som en demokratiskt vald institution deltar dock för närvarande inga vitryska parlamentsledamöter i Euronest. Euronests parlamentariska församling har fyra ständiga utskott, nämligen utskottet för politiska frågor, mänskliga rättigheter och demokrati, utskottet för ekonomisk integration, tillnärmning av lagstiftning och konvergens med EU:s politik, utskottet för energitrygghet samt utskottet för sociala frågor, sysselsättning, utbildning, kultur och det civila samhället.

Det östliga partnerskapets forum^[5] för det civila samhället utfärdar även rekommendationer för att påverka EU:s institutioner och de nationella regeringarna i partnerskapet.

B. Unionen för Medelhavsområdet

Unionen för Medelhavsområdet omfattar de 28 EU-medlemsstaterna, EU och 15 länder i Medelhavsområdet (Albanien, Algeriet, Bosnien och Hercegovina, Egypten, Israel, Jordanien, Libanon, Marocko, Mauretanien, Monaco, Montenegro, Palestina, Syrien (vars medlemskap är vilande på grund av inbördeskriget), Tunisien och Turkiet). Arabförbundet har deltagit i samtliga möten sedan 2008 och Libyen har observatörsstatus.

1. Mål

Unionen för Medelhavsområdet utgör en multilateral ram för politiska, ekonomiska och sociala förbindelser mellan EU och länderna i södra och östra Medelhavsområdet. Den lanserades 2008 vid [toppmötet i Paris](#) som en uppföljning av Europa–Medelhavspartnerskapet (Euromed), även känt som Barcelonaprocessen. Unionen för Medelhavsområdet är inspirerad av de mål som fastställdes i Barcelonaförklaringen (1995), nämligen att skapa ett område för fred, stabilitet, säkerhet och delat ekonomiskt välstånd med full respekt för demokratiska principer, mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, samtidigt som förståelsen mellan kulturer och samhällen i Europa–Medelhavsområdet främjas.

2. Strukturer

Unionen för Medelhavsområdet leds av ett delat ordförandeskap, vilket understryker det gemensamma ansvar som präglar unionen. Sedan 2012 har EU det nordliga medordförandeskapet och Jordanien det sydliga medordförandeskapet. Det viktigaste styrande organet för unionen är mötena med högre tjänstemän (SOM), som övervakar och samordnar arbetet i unionen för Medelhavsområdet. När dessa högre tjänstemän sammanträder godkänner de också budgeten och arbetsprogrammet för sekretariatet, förbereder möten med utrikesministrar och andra ministerkonstellationer samt utser generalsekreteraren och sex biträdande generalsekreterare. Vid mötena diskuteras också de projektförslag som lämnas in av sekretariatet för godkännande och stöd. Sekretariatets roll är framför allt att identifiera, utarbeta, främja och samordna tekniska projekt inom sektorer som transport, energi, vatten, miljöskydd, högre

---

[5]För ytterligare information om forumet för det civila samhället, se [CSF:s webbplats](#).

utbildning och rörlighet, forskning, sociala frågor, kvinnors egenmakt, sysselsättning och affärsutveckling, som alla stärker samarbetet och direkt påverkar medborgarnas försörjning. EU är den största bidragsgivaren till sekretariatets budget.

Den parlamentariska församlingen för unionen för Medelhavsområdet bygger på arbetet i Europa–Medelhavsområdets parlamentariska församling och består av 280 ledamöter: 132 EU-ledamöter (83 ledamöter från de 28 nationella parlamenten i EU och 49 ledamöter från Europaparlamentet), 8 ledamöter från de europeiska partnerländerna i Medelhavsområdet (Albanien, Bosnien och Hercegovina, Monaco och Montenegro), 130 ledamöter från de tio länderna i södra och östra Medelhavsområdet (Algeriet, Egypten, Israel, Jordanien, Libanon, Marocko, Palestina, Syrien (för närvarande avstängt), Tunisien och Turkiet) samt 10 ledamöter från Mauretanien.

Den parlamentariska församlingen för unionen för Medelhavsområdet har minst ett plenarsammanträde per år. Det senaste hölls i Strasbourg den 13–14 februari 2019. Församlingen antar resolutioner eller rekommendationer om alla aspekter av samarbetet mellan EU och Medelhavsområdet som berör de verkställande organen i unionen för Medelhavsområdet, rådet, kommissionen och partnerländernas nationella regeringar. Europaparlamentet innehade det roterande ordförandeskapet för unionen för Medelhavsområdet 2018–2019 innan det vid det senaste plenarsammanträdet i Strasbourg lämnade över ordförandeskapet till Turkiets nationalförsamling. Församlingen har fem utskott: utskottet för politiska frågor, ekonomiutskottet, kulturutskottet, kvinnoutskottet och energiutskottet.

María Álvarez López / Mario Damen
04/2019

